

तुर्माखाँद राजपत्र

तुर्माखाँद गाउँपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड ८ संख्या ५ मिति २०८१ असार २० गते

भाग १

तुर्माखाँद गाउँपालिकाको सूचना

तल उल्लिखित ऐन सुदूरपश्चिम प्रदेशको स्थानीय तहको कानून निर्माण प्रक्रिया सम्बन्धी ऐन २०७५ दफा २४ (५) तथा यस गाउँपालिकाको राजपत्र प्रकाशन सम्बन्धी कार्यविधि २०७५ को दफा ९ (२) बमोजिम सर्वसाधारण जनताको जानकारीका लागि प्रकाशन गरिएको छः

सम्बत् २०८१ को ऐन नं.५

तुर्माखाँद गाउँपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन ऐन,

२०८१

खण्ड ८) संख्या ५ तुर्माखाँद राजपत्र, भाग १ मिति २०८१।०३।२०

प्रस्तावना: फोहोर मैला स्रोतमा न्युनीकरण पनि: प्रयोग, प्रशोधन वा विसर्जन गरी गाउँपालिका क्षेत्रभित्र फोहोरमैला उचित र प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्न तथा जनस्वास्थ्य एवं वातावरणमा पर्न सक्ने प्रतिकूल प्रभावलाई कम गरि स्वच्छ, स्वस्थ र मनोरम वातावरण कायम गर्न वाँञ्छनिय भएकोले, नेपालको संबिधानको धारा २२१ र २२६ बमोजिम तुर्माखाँद गाउँपालिकाको गाउँसभाले यो ऐनको तर्जुमा गरेको हो ।

परिच्छेद -१

प्रारम्भिक

१. **सम्क्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** १) यस ऐनको नाम तुर्माखाँद गाउँपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन ऐन २०८१ रहको छ।

२) यो ऐन गाउँ सभाले पारित गरी स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भएको मिति देखि प्रारम्भ हुने छ।

२. **परीभाषा :** विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,

क) "अध्यक्ष" भन्नाले तुर्माखाँद गाउँपालिकाको अध्यक्ष सम्झिनु पर्नेछ ।

- ख) "औद्योगिक प्रतिष्ठान " भन्नाले कुनै उद्योग, व्यवसाय वा सेवा सँञ्चालन गर्ने उदेश्यले कानून बमोजिम स्थापित कुनै कम्पनि, फर्म वा यस्तै प्रकृतिको निकाय सम्झनु पर्छ ।
- ग) "औद्योगिक फोहोरमैला" भन्नाले औद्योगिक प्रतिष्ठान बाट निष्कासन हुने हानिकारक तथा प्रदुषित फोहोरमैला सम्झनु पर्छ ।
- घ) "कन्टेनर " भन्नाले फोहोरमैला संकलन गर्ने प्रयोजनको लागि निश्चित स्थानमा राखिएको फोहोरमैला थुपार्ने भाँडो वा बाल्टिन र यस्तै प्रकारको अन्य कुनै वस्तु सम्झनु पर्छ ।
- ङ) "गाउँ कार्यपालिका " भन्नाले तुर्माखाँद गाउँपालिकाको गाउँ कार्यपालिका सम्झनु पर्छ ।

- च) "गाउँपालिका" तुर्माखाँद
गाउँपालिका सम्झनु पर्छ ।
- छ) "तोकिएको वा तोकिय बमजिम"
भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको
नियममा तोकियको बमोजिम
सम्झनु पर्छ ।
- ज) "निष्कासन" भन्नाले फोहोरमैला
उत्पादन स्थलबाट
गाउँपालिकाले तोकको स्थानमा
थुपार्ने वा निकाल्ने कार्य
सम्झनु पर्छ ।
- झ) "प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत"
भन्नाले तुर्माखाँद गाउँपालिकाको
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
सम्झनु पर्छ ।
- ञ) "प्रशोधन" भन्नाले फोहोरमैला
को रूप वा गुणमा परिवर्तन
गरी अन्य कुनै उपयोगी वस्तु
तयार गर्ने, मल, ग्यास, ऊर्जा वा
अन्य वस्तु उत्पादन गरी

फोहोरमैला को व्यवस्थापन गर्ने प्रक्रिया सम्झिनु पर्छ।

ट) "फोहोरमैला ब्यबस्थापन स्थल" भन्नाले फोहोरमैला विसर्जन वा प्रशोधन गर्नका लागि गाउँपालिकाले तोक्को स्थल सम्झिनु पर्छ।

ठ) "फोहोरमैला संङ्कलन तथा ढुवानि साधन" भन्नाले फोहोरमैला संङ्कलन तथा ढवानी गर्न प्रयोजनका लागि प्रयोग गर्न साधन, उपकरण वा औजार सम्झनु पर्दछ।

ड) "फोहोरमैला संङ्कलन" भन्नाले फोहोरमैला उत्पादन स्थलबाट उठाउने, घर घरबाट संङ्कलन गर्ने, सार्वजनिक स्थल मा रहको फोहोरमैला बढार्ने, थुपार्ने, झारपात उखेल्ने तथा अनाधिकृत रुपमा सार्वजनिक स्थलमा टाँसिएका पोस्टर,

- पम्पलेट हटाई संङ्कलन गर्ने कार्य लाई सम्झनु पर्छ ।
- ण) "विसर्जन" भन्नाले फोहोरमैलाको अन्तिम निष्कासन तथा व्यवस्थापन सम्झनु पर्दछ ।
- त) "समिति" भन्नाले फोहोरमैला व्यवस्थापन समिति सम्झनु पर्छ ।
- थ) "संकलन केन्द्र" भन्नाले घर घरबाट निष्कने फोहोरमैला संङ्कलन गरी निर्धारित समय सम्म राख्न वा थुपार्न गाउँपालिकाले तोकको स्थान सम्झनु पर्छ ।
- द) "फोहोरमैला" भन्नाले घरेलु, औद्योगिक, रसायनिक, स्वास्थ्य संस्थाबाट निस्कने फोहोरमैला वा हानिकारक फोहोरमैला सम्झनु पर्छ र यस शब्दले प्रयोगमा नआउने तथा फालिएका वस्तु, सडेगलेका

वस्तु र वातावरणमा हास
आउने गरी निष्काशन
गरीएका वस्तुहरू लगायत
अनाधिकृत सार्वजनिक स्थलमा
टाँसिएका पोस्टर, पम्पलेट र
गाउँपालिकाले राजपत्रमा सूचना
प्रकाशन गरी फोहोरमैला भनी
तोकिएको अन्य वस्तु
समेतलाई जनाउँछ । र
घरघरमा फोहोरमैला संङ्कलन
गर्न आउने गाउँपालिकाले
तोकको फोहोरमैला संङ्कलन वा
फोहोरमैला संङ्कलन गर्ने साधन
समेतलाई जनाउदछ ।

- ध) "सामुदायिक संस्था" भन्नाले नाफा
आय आर्जन नगर्ने उद्देश्यले
समुदायको हितको लागि
प्रचलित कानून बमोजिम
स्थापित र सहभागितामुलक
टोल विकास संस्था तथा
उपभोक्ता समुह, सरकारी संस्था

वा गैर सरकारी संस्था सम्झनु
पर्छ ।

परिच्छेद -२

फोहोरमैला उत्पादन, संङ्कलन, न्युनीकरण तथा निष्काशन

सम्बन्धि व्यवस्था :

३. फोहोरमैला व्यवस्थापनमा गाउँपालिकाको मुख्य जिम्बारी
रहने:

१) फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि
फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल प्रशोधन प्लान्ट, कम्पोष्ट
प्लान्ट, बायो ग्याँस प्लान्ट लगाएत फोहोरमैलाको
संङ्कलन अन्तिम विसर्जन तथा प्रशोधनका लागि
आवश्यक पर्ने पुर्वाधार तथा संरचनाको निर्माण तथा
सञ्चालन गर्ने मुख्य जिम्बावारी गाउँपालिकाको हुनेछ ।

२) फोहोरमैला संङ्कलन केन्द्र वा कुनै स्थानमा
फालिएको वा राखिएको फोहोरमैला वा सरसफाइ को
सिलसिलामा जम्मा भएको फोहोरमैला आवश्यक प्रबन्ध
गर्ने वा कुनै किसिमबाट प्रयोग गर्ने जिम्मेवारी
गाउँपालिकाको हुनेछ ।

३) उपदफा (१) र (२) जुनसुकै कुरा लेखिएको
भएता पनि हानिकारक फोहोर मैला, स्वास्थ्य संस्थाजन्य

फोहोरमैला वा औद्योगिक फोहोरमैलाको प्रशोधन र व्यवस्थापन गर्ने दाहित्व निर्धारित मापदण्डको अधीनमा रही त्यस्तो फोहोरमैला उत्पादन गर्ने व्यक्ति वा निकायको हुनेछ ।

४) कुनै उद्योग वा स्वास्थ्य संस्थाले हानिकारक फोहोरमैला स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहोरमैला, रासायनिक फोहोरमैला तथा औद्योगिक फोहोरमैला प्रशोधन गरी बाँकी रहेको फोहोरमैला तथा अन्य फोहोरमैला को गरीदिन गाउँपालिकालाई अनुरोध गरेमा वा गाउँपालिले व्यवस्थापन निर्माण गरेको फोहोरमैला स्थल प्रयोग गर्न माग गरेमा गाउँपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिमको सेवा शुल्क सेवा लिई फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गरीदिन वा फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल प्रयोग गर्न दिन सक्ने छ ।

४. फोहोरमैला को उत्पादन कम गर्ने: १) कुनै व्यक्ति, सस्था वा निकायले कुनै काम कारोबार गर्दा उत्पादन हुने फोहोरमैला यथाशक्य कम गर्नु पर्नेछ ।

२) आफ्नो क्षेत्रभिन्न विसर्जन हुन सक्ने फोहोरमैला विसर्जन वा पुनः प्रयोगको व्यवस्था मिलाई बाँकी फोहोर मैला मात्र निष्कासन गरी फोहोरमैलाको

परिमाणलाई घटाउनु प्रत्येक ब्यक्ति, संस्था वा निकायको कर्तव्य हुनेछ ।

५. फोहोरमैला पृथकिकरण: १) गाउँपालिकाले फोहोरमैलालाई जैविक, अजैविक र अन्य प्रकारमा विभाजन गरी स्रोत छुट्टाउने गरी तोक्नु पर्नेछ ।

२) उपदफा (१) बमोजिम गाउँपालिकाले तोकिए बमोजिम फोहोरमैला लाई विभिन्न तहमा छुट्ट्याई संकलन केन्द्र सम्म पुर्याउने दाहित्व त्यस्तो फोहोरमैला उत्पादन गर्ने ब्यक्ति संस्था वा निकायको हुनेछ र यसको लागि गाउँपालिकाले आवश्यक प्रविधि मालसामान, उपकरण, कन्टेन आदि उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

६. फोहोरमैला निष्कासन: १) फोहोरमैला निष्कासन समय स्थान र तरिका गाउँपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिम हुने छ ।

२) हानिकारक फोहोरमैला वा रासायनिक फोहोरमैला उत्पादन गर्ने ब्यक्ति, संस्था वा निकायले त्यस्तो फोहोरमैला तोकिय बमोजिम व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।

३) हानिकाक फोहोरमैला वा रासायनिक फोहोरमैला संङ्कलन केन्द्र मा निष्कासन गर्न पाईने छैन ।

७. संकलन केन्द्र तोक्ने: १) गाउँपालिकाले फोहोरमैला लाई व्यवस्थित रूपमा संङ्कलन गर्न प्रत्येक टोल वा वस्तीमा संङ्कलन केन्द्र तोकी आवश्यक कन्टेनरको व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

२) उपदफा (१) बमोजिम संकलन केन्द्र तोक्दा सकेसम्म टोल वा वस्तीका सबै लाई पायक पर्ने गरी वातावरणिय रूपले उपयुक्त स्थान तोक्नु पर्ने छ ।

८. फोहोरमैलाको ढुवानी :

१) संङ्कलन केन्द्रमा जम्मा भएको फोहोरमैला लाई फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थलसम्म ढुवानि गर्ने दाहित्व गाउँपालिका वा गाउँपालिकाले व्यवस्था गरेको संस्था वा निकायको हुनेछ ।

२) फोहोरमैला ढुवानी गर्दा तोकियबमोजिम को ढुवानी साधन प्रयोग गर्नु पर्नेछ । यस्तो साधन तोक्दा तौल, क्षमता, तरिका, सडकको क्षमता तथा

वातावरणमा पर्न सक्ने प्रभाव समेत लाई बिचार गरी तोक्न पर्नेछ ।

३) फोहोरमैला ढुवानी गर्दा गाउँपालिकाले दफा ५ बमोजिम स्रोतमा छुट्याई निष्कासन तथा संङ्कलन गरिएको फोहोरमैला को अलग-अलग ढुवानी गर्नुपर्नेछ ।

९. फोहोरमैलाको न्युनिकरण, पुन प्रयोग तथा पुन चक्रिय प्रयोग:

गाउँपालिकाले फोहोरमैला न्युनीकरण, पुन प्रयोग तथा पुन चक्रिय प्रयोग प्रोत्साहन गर्न समन्वयात्मक व्यवस्था मिलाउनेछ र यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक निर्देशिका बनाई लागु गर्न सक्नेछ ।

परीच्छेद -३

फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धि व्यवस्था

१०. फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थ: १) गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र संङ्कलन भएको फोहोर मैलालाई व्यवस्थापन स्थायी रूपमा विसर्जन गर्नका लागि वातावरण सम्बन्धी

प्रचलित कानुनको अधीनमा रही फोहोर मैला व्यवस्थापन तथा प्रशोधन स्थल तोक्न सक्नेछ ।

२) उपदफा (१) बमोजिम फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल तोक्नको लागि गाउँपालिकाको जग्गा नभएमा वा जग्गा भए तापनि फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल तोक्न उपयुक्त नभएमा उपयुक्त र जग्गा भाडामा लिई वा खरिद गरी व्यवस्थापन स्थल तोक्न सक्नेछ ।

३) गाउँपालिकाले उपदफा (१) र (२) बमोजिम फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल तोक्नको लागि जग्गाको अभाव भएमा उपयुक्त जग्गाको छुनौट गरी उपबन्ध गराउनका लागि संङ्घीय सरकार समक्ष अनुरोध गर्न सक्नेछ ।

४) उपदफा (३) बमोजिम फोहोरमेला व्यवस्थापन स्थल उपलब्ध गराउन माग भई आएमा संङ्घीय सरकारले प्रचलित कानुन बमोजिम त्यस्तो जग्गा प्राप्त गरी गाउँपालिकालाई उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

५) गाउँपालिका अर्को कुनै एक वा सो भन्दा बढी स्थानीय तह समेतले सयुक्त रूपमा एउटै फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल प्रयोग गर्न उपयुक्त भएमा

त्यस्ता स्थानीय तहबिच आवश्यक समन्वय गरी त्यस्तो स्थललाई सम्बन्धित स्थानीय तहहरूको बिच लिखित सहमति र सर्तहरूमा सयुक्त रूपमा प्रयोग गर्ने गरी मिलाउन सक्नेछ ।

६) गाउपालिकाको फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल सँञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य तोकिएको वातावरणिय मापदण्ड अनुरूप गर्नु पर्नेछ ।

७) गाउपालिकाले फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल क्षेत्रलाई आवश्यक परेमा वातावरणिय रूपले सवेदनशिल क्षेत्र घोषणा गर्न सक्नेछ ।

८) गाउपालिकाले उपदफा (७) बमोजिमको क्षेत्रमा पशुपन्छी, जिवजन्तु तथा मानवको अनाधीकृत प्रयोगलाई रोक लगाउने, माटो, ढुङ्गा, गिट्टी र बालुवा निकाल्ने कार्यमा रोक लगाउनुको साथै वातावरण संरक्षण र त्यस्तो क्षेत्रको उचित व्यवस्थापनको लागि निर्देशन तथा निर्देशिका जारी गरी लागु गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद -४

फोहोर मैला व्यवस्थापनमा निजि तथा सामुदायिक क्षेत्रको

संलग्नता:

११.

अनुमति सम्बन्धी व्यवस्था: १) यो ऐन बमोजिम गाउँपालिकाको अनुमति नलिई कसैले पनि फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी काम गर्न वा गराउन सक्ने छैन ।

२) फोहोर मैला व्यवस्थापन गर्न स्वदेशी वा विदेशी कम्पनी संस्था वा निकाय देहायको विवरण खुलाई अनुमतिको लागि गाउँपालिकामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(क) फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी योजना

(ख) फोहोरमैला व्यवस्थापन आवश्यक जनशक्ति तथा प्रविधिको विवरण

(ग) तोकिय बमोजिमको अन्य विवरण

३) गाउँपालिकाले उपदफा (२) बमोजिम पर्न आयको निवेदन उपर आवश्यक निर्णय गरी अनुमति दिन सक्नेछ ।

४) फोहोरमैला व्यवस्थापन, प्रशोधन, पुनः चक्रिय प्रयोग र विसर्जनमा आवश्यक पर्ने प्रविधि स्वदेशमा

उपलब्ध हुने अबस्था नदेखियमा त्यस्तो प्रविधि उपलब्ध गराउन सक्ने कुनै विदेशि कम्पनि संस्था वा निकायलाई सम्झौतामा उल्लेखित अबधिभित्र त्यस्तो प्रविधि हस्तान्तरण गर्ने गरी संघिय सरकारको स्वीकृत लिई गाउँपालिकाले उपदफा (३) बमोजिम अनुमति पत्र दिन सक्नेछ ।

५) अनुमति सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१२. निजि क्षेत्रबाट फोहोर मैला व्यवस्थापनको कार्य गराउन सकिनेछः १) गाउँपालिकाले आवश्यकता अनुसार दफा (११) बमोजिम अनुमति प्राप्त निजि क्षेत्रका कम्पनी वा सामुदायिक क्षेत्रबाट दफा (१३) बमोजिम प्रतिस्पर्धा गराई वा पुर्वाधार संरचनाको निर्माण तथा सञ्चालनमा निजि लगानि सम्बन्धि कानूनको आवश्यक प्रक्रिया अबलम्बन गरी आफ्नो क्षेत्रको फोहोर मैला व्यवस्थापन गराउन सक्ने छ ।

२) उपदफा (१) बमोजिम फोहोर मैला व्यवस्थापन गर्दा निजि क्षेत्रका कम्पनिको हकमा देहायका सबै वा कुनै र सामुदायिक वा गैर सरकारी

संघ संस्थाका हमा देहायका कुनै काम गराउन सकिने छ ।

- (क) फोहोरमैला नुनिकरणका लागि जनचेतना अभिवृद्धि
- (ख) फोहोरमैला संङ्कलन
- (ग) फोहोरमैला ढुवानि
- (घ) फोरमेला को प्रयोग पुनः प्रयोग, पुनःचक्रिय प्रयोग वा प्रसोधन
- (ङ) फोहोरमैला विसर्जन र
- (च) फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धि कुनैकाम

१३. प्रतिस्पर्धा गराई फोहोरमैला व्यवस्थापनको जिम्मा दिने:

१) गाउँपालिकाले दफा १२ बमोजिम निजि क्षेत्र वा सामुदायिक संस्थाबाट फोहोर मैला व्यवस्थापन गराउँदा तोकिएको विधि बमोजिम प्रतिस्पर्धा गराई छनौट प्रश्नात व्यवस्थापन गर्न जिम्मा दिनु पर्ने छ।

२) उपदफा (१) बमोजिम छनौट गर्दा देहायका आधारमा गर्नु पर्नेछ ।

- (क) गाउँपालिकालाई बुझाउन कबुल गरेको रकम

- (ख) फोहोरमैला बाट उर्जा शक्ति वा प्राङ्गारीक मल उत्पादन गर्न क्षमता पुँजि प्रविधि र जनशक्तिको स्थिति
- (ग) ब्यबस्थापनमा प्रयोग गरीने प्रविधिको दिगोपन र वातावरणिय प्रभाव न्युनिकरण ।
- (ङ) ब्यबस्थापन करार गर्ने भए प्रस्ताव पुस्ताव गरीएको ब्यबस्थापन शुल्क ।
- (च) फोहोरमैला प्रयोग,प्रसोधन,पुन प्रयोग गर्ने सम्बन्धमा भए गाउँपालिकालाई बुझाउन मञ्जुर गरीएको रोयल्टि ।

३) फोहर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था प्रचलित कानुन बमोजिम हुने छ ।

४) यस दफा बमोजिम फोहोर मैला व्यवस्थापनको जिम्मा पाएको कम्पनी संस्था वा निकायले

गाउँपालिका संग गरेको सम्झौताको अधिनमा रही दफा १६ बमोजिमको शुल्क उठाउन सक्नेछ ।

५) फोहोर मैला व्यवस्थापनमा निजि तथा गैर सरकारी क्षेत्रको संलग्नता सम्बन्धि अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१४. फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल निर्माण तथा सञ्चालन गर्न स्वीकृत दिन सकिनेछ: १) निजिक्षेत्र बाट फोहोर मैला व्यवस्थापनका लागि फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल, प्रसोधन स्थल वा अन्य संयन्त्र निर्माण गरी सञ्चालन गर्न स्वीकृति माग गरेमा वातावरण तथा अन्य प्रचलित कानूनको अधिनमा रहि त्यस्तो संयन्त्र निर्माण तथा सञ्चालनका लागि गाउँपालिकाले स्वीकृति दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निजिक्षेत्रबाट फोहोरमैला व्यवस्थापन संयन्त्र को निर्माण तथा सञ्चालन गर्दा वातावरणिय मापदण्ड अनुरूप भए नभएको अनुगमन गाउँपालिकाले गर्नेछ ।

(३) यसरी अनुगमन गर्दा तोकियको मापदण्ड अनुरूप नभए समयाबधि तोकि मापदण्ड अनुरूप गर्न

लगाउनेर तोकियको समयाबधि भित्र मापदण्ड को पालना नगरे त्यस्ता ब्यतती संस्था वा कम्पनिलाई दिएको स्वीकृत गाउँपालिकाले रद्द गर्ने छ ।

१५. सार्वजनिक निजि साझेदारीमा फोहोर मैला व्यवस्थापन गर्न सकिने: १) गाउँपालिकाले फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि गाउँपालिकाले सार्वजनिक निजि साझेदारीको अबधाराणा कार्य गर्न गराउन सक्ने छ ।

२) यसरी सार्वजनिक निजि साझेदारीमाको अबधाराणा कार्य गर्धा गाराउदा प्रचलित स्थानिय सरकार सञ्चालन एन सार्वजनिक खरीद एन तथा निमावलि लगाएत अन्य प्रचलित नेपाल कानुन बमोजिम हुने छ ।

३) सार्वजनिक निजि साझेदारीमा काम गर्दा गाराउँदा लाभ लगाएत र जोखिम दुबै पक्षमा रहने गरी ब्यवस्थापन गरीने छ ।

४) सार्वजनिक निजि साझेदारीमा कार्य गाराउँदा सके सम्म स्थानिय स्तरमा रहेका निजि क्षेत्रलाई साझेदारको रुपमा लिइने छ ।

५) स्थानिय क्लव,सामुदायिक संस्था,टोल बकास संस्था गैर सरकारि सङ्ख्या वा नाफा आर्जन गर्ने

उदश्येले स्थापना भएका कम्पनिहरु वा अन्य स्थानिय तथा बाह्य संघ संस्थाहरुलाई निज क्षेत्रका रुपमा लिन सकिने छ ।

६) विभिन्न स्थानमा फरक फरक निजि क्षेत्रपरिचालन भएको अबस्थामा सबैको कार्य प्रति एकरुसा ल्याउनका लागि सबै साझेदारहरुको संलग्नतामा नगर स्तरीय संयन्त्र तयार गरी सोहि संयन्त्र मार्फत सार्वजनिक निजि साझेदारीका क्रियाकलापहरुलाई ब्यबस्थित र नियमित गर्ने ब्यबस्था गाउँपालिका ले मिलाउन सक्नेछ ।

७) फोहोरमैला ब्यबस्थापनगर्न गाउँपालिकाले फोहोर मैला उत्पादक संग सरसफाइ सेवा शुल्क लिनेछ। यसरी लिने शुल्क गाउँपालिकाले तोकिए बमोजिम हुने छ ।

८) सहज र सरल रुपमा फोहोर मैलाको ब्यबस्थापन गर्ने प्रयोजनका लागि गाउँपालिकाले गाउँपालिकाबासिलाई पारीवारीक परीचय पत्र उपलब्ध गराउन सक्ने छ । यसरी परीचय पत्र उपलब्ध गराउदा गाउँपालिकाले उक्त परिचय पत्रको बहु उपयोग हुने गरी

तयार गर्नेछ र यसको प्रयोग गाउँपालिकाको सम्पूर्ण सेवा सुविधा संग जोडेर सोही अभिलेखको आधारमा सेवा सुविधा उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

परिच्छेद -५

फोहोर मैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था:

१६. सेवा शुल्क उठाउन सक्ने: १) गाउँपालिकाले फोहोरमैला व्यवस्थापन गरे बापत सम्बन्धित ब्यक्ति,संस्था वा निकायबाट तोकिए बमोजिमको सेवा शुल्क उठाउन सक्ने छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम शुल्कको निर्धारण फोहोरमैलाको परीमाण तौल तथा प्रकृति र तोकियका अन्य अवधारणा गरीनेछ ।

(३) यस दफाबमोजिम निर्धारण गरीउको शुल्क गाउँपालिकाका आफैले वा गाउँपालिकाले तोकेको संस्था वा निकाय मार्फत समेत उठाउन सकिनेछ ।

(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि दफा १३ बमोजिम फोहोर मैला व्यवस्थापन गर्न जिम्मेवारी पाएको ब्यक्ति, संस्था वा निकायले गाउँपालिकासंग भएको सहमतिको आधारमा

फोहोर मैला व्यवस्थापन गरे बापत सम्बन्धित व्यक्ति, संस्था वा निकायबाट सेवा शुल्क उठाउन सक्नेछ ।

(५) यस दफा बमोजिम शुल्क बाट प्राप्त आम्दानि तथा फोहोर मैला व्यवस्थापनमा निजि क्षेत्रलाई संङ्कलन गराउँदा संङ्कलन गराउँदा प्राप्त हुने आम्दानि गाउँपालिकाले एउटा छुट्टै शिर्षकमा राखि उक्त रकम फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल प्रभावित क्षेत्रको विकास खर्च गर्नु पर्नेछ ।

१७. सेवा निलम्बन वा अन्त्य गर्न सक्ने: १) गाउँपालिकाले दफा १६ बमोजिम सेवा शुल्क नबुझाउने सेवाग्राहीको फोहोर मैला सम्बन्धी सेवा निलम्बन वा अन्त्य गर्न सक्नेछ ।

(२) फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न दफा १३ बमोजिम जिम्मेवार पाएको व्यक्ति, संस्था वा निकायले दफा १६ को उपदफा (४) बमोजिमको सेवा शुल्क नबुझाउने सेवाग्राहिको फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धि सेवा निलम्बन वा अन्त्य गरीएमा गाउँपालिकालाई जानकारी दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) र (२) बमोजिम सेवा को निलम्बन वा अन्त्य गरीएको अवस्थामा आफ्नो घरबाट उत्पादन हुने फोहोर मैलाको ब्यबस्थापन सम्बन्धि ब्यक्ति, घरधनि संस्था वा निकायले आफैले गर्नु पर्ने छ ।

(४) शुल्क नबुझाउने निलम्बित सेवाग्राहिले दफा १६ बमोजिम बुझाउनुपर्ने सेवा शुल्क बुझायमा निजलाई पुन सेवा प्रदान गरीनेछ ।

परीच्छेद-६

प्रदूषण नियन्त्रण तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन कार्यको अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था :

१८. प्रदूषण नियन्त्रण : १) आफ्नो क्षेत्रभित्रबाट सङ्कलित फोहोर मैला बाट सो क्षेत्रमा पर्न सक्ने प्रतिकल वातावरणिय प्रभावलाई यथाशक्य कम गरी प्रदूषि रहित ढङ्गले व्यवस्थापन गर्ने दायित्व गाउँपालिकाको हुनेछ ।

(२) गाउँपालिकाले सङ्कलित फोहोरमैला निष्काशन तथा ब्यबस्थापन गर्दा तोकिएको मापदण्डको पालाना गर्नु पर्नेछ ।

१९. फोहोर मैला व्यवस्थापनको अनुगमन : १) गाउँपालिकाले फोहोरमैला ब्यबस्थापन तथा निष्काशन कार्य को नियमित अनुगमन गराउनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुगमन गर्दा गाउँपालिकाले आवश्यक कार्य योजना बनाई लागु गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) अनुगमनमा खटिने ब्यक्तिले अनुगमन प्रश्नात सो को प्रतिबेदन गाउँपालिका समक्ष दिनु पर्ने छ ।

(४) प्राप्त प्रतिबेदनमा औल्याइएका बिषयहरुको सुधार तथा कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिकाले आवश्यक ब्यबस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

५) गाउँपालिका ले यस दफा बमोजिम अनुगमन गर्ने कार्यका लागि प्राविधिक सहितको छुट्टै संयन्त्र निर्माण गरी कायदिश दिन सक्नेछ ।

२०. फोहोर मैला व्यवस्थापन स्थल प्रभावित क्षेत्रको आर्थिक, सामाजिक विकास तथा वातावरण संरक्षण सम्बन्धि ब्यबस्था ।

१) गाउँपालिकाले फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल प्रभावित क्षेत्रको आर्थिक, सामाजिक, भौतिक विकास तथा वातावरणिय संरक्षण को गुरुरयोजना बनाई सो योजना कार्यान्वयनको लागि विभिन्न कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्ने छ ।

(२) गाउँपालिकाले मुलतः देहायका क्षेत्रमा स्थानिय समुदायको सहभागितामा कार्यक्रम सँञ्चालन गर्नेछ ।

- क) सडक, विद्युत खानेपानि तथा ढल सरसफाई र वातावरण संरक्षण
- ख) बिद्यालय र स्वास्थ्य संस्थाँको स्थापना र सँञ्चालन
- ग) प्रभावित क्षेत्रमा आर्थिक, सामाजिक रुपले पिछ्छडिएको विपन्न बर्गको उत्थान तथा विकासका लागि आवश्यक कार्यक्रम ।

परिच्छेद -७

फोहोर मैला व्यवस्थापन समिति सम्बन्धी व्यवस्था :

२१. फोहोर मैला व्यवस्थापन समितिको गठन: १) फोहोर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धमा अबलम्बन गर्नु पर्ने निति निर्धारण र अन्य आवश्यक कार्रमहका लागि गाउँपालिकामा एक फोहोरमैला व्यवस्थापन समिति रहनेछ ।

२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिमा देहायका सदस्यहरु रहने छन ।

क) गाउँपालिका अध्यक्ष – अध्यक्ष

ख) प्रमुख लप्रशासकीय अधिकृत – सदस्य

ग)फोहोरमैला हेर्ने विषयगत समितिको संयोजक सदस्य-
सदस्य

घ) कार्यपालिका सदस्यहरु मध्येबाट गाउँपर्यपालिकामा मनोनित गरेका १ जना महिला सहित २ जना सदस्य -सदस्य

ङ) स्थानिय उद्योग तथा बाणिज्य सङ्घ संग सम्बन्धित संस्थाका अध्यक्ष एक जना सदस्य - सदस्य

च)गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखा प्रमुख सदस्य- सदस्य

खण्ड ८) संख्या ५ तुर्माखाँद राजपत्र, भाग १ मिति २०८१।०३।२०

- छ) गाउँपायपालिकाबाट मनोनित गरेको फोहोरमैला प्रभावित क्षेत्रमा बसोबास गर्ने ब्यतिहरू मध्येबाट एक महिला सहित दुई जना सदस्य - सदस्य
- ज) फवहोरमैला ब्यबस्थापन तथा गाउँपालिका भित्र रहेका खानेपानि तथा सरसफाई संस्थाहरूबाट २ जना सदस्य -सदस्य
- झ) योजना शाखा तथा सहरी बिकास शाखा प्रमुख सदस्य -सदस्य
- ञ) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र फोहोरमैला ब्यबस्थापन कार्य गर्ने निजि क्षेत्र मै सरसफाइ संस्थाको तर्फबाट प्रमुखले तोकेको १ जना सदस्य -सदस्य
- ट) गाउँपालिकाले तोकेको फोहोरमैला ब्यबस्थापन सम्बन्धि बिज्ञ १ जना सदस्य -सदस्य
- ठ) फोहोरमैला ब्यबस्थापन तथा वातावरण शाखा प्रमुख सदस्य - सदस्य
- (३) उपदफा (२) बमोजिम गठन भएको समितिमा मनोनित सदस्यको पदावधि ५ वर्षको हुनेछ ।

२२. समितिको काम कर्तव्य र अधिकार समितिको काम,कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हनेछ

- क) फोहोरमैला ब्यबस्थापन सम्बन्धि आवश्यक निति तर्जुमा गरी

- स्वीकृतिका लागि
गाउँपाय्र्यपालिकामा पेस गर्ने ।
- ख) फोहोरमैला ब्यबस्थापन कार्य संग
सम्बद्ध निकायहरुबिच
समनन्वयका लागि नितिगत
ब्यबस्था गर्ने ।
- ग) फोहोरमैला ब्यबस्थापनका लागि
गाउँपालिकाले शेल्क निर्धारण
गर्दा आवश्यक पर्ने मापदण्ड
तयार गरी गाउँकार्यपालिकामा
पेस गर्ने ।
- घ) फोहोरमैला एकिकृत रूपमा
ब्यबस्थापन गर्न गाउँपालिकाले
कुनै लगानि गर्नु पर्ने अबस्थामा
त्यस्तो लगानि गर्नु पर्ने
रकमको प्रतिशत निर्धारण गर्ने
।
- ड) फोहोरमैला ब्यबस्थापन सम्बन्धि
कार्य मा कुनै अबरोध उत्पन्न
भएमा सरोकारवाल पक्षहरूसंग

छलफल गरि सामाधान खोज्ने

।

च) तोकिय बमोजिम अन्य काम गर्ने ।

२३. समितिको बैठक सम्बन्धी व्यवस्था: १) समितिको बैठक ३ महिनामा कमिमा १ पटक समितिका अध्यक्षले तोकेको मिति,समय र स्थानमा बस्ने छ ।

२) समितिको बैठकको अध्यक्षता समितिको अध्यक्षले गर्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा गाउँपालिकाको हैसियतमा गालिका उपाध्यक्षले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।

३) सम्पूर्ण सदस्य संख्याको ५० प्रतिशत भन्दा बढि सदस्य उपस्थित भएमा बैठकको लागि गणपुरख संख्या मानिने छ ।

४) बैठकको निर्णय सामान्यतया सहमतिमा गरीनेछ । सहमतिमा हुन नसकेमा बहुमतको आधारमा हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने ब्यक्तिले निर्णायक मत दिने छन ।

५) सितिले आवश्यक देखेमा फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धि कुनै विज्ञ वा पदाधिकारीलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

६) समितिको निर्णय सदस्य सचिबले प्रमाणित गर्नेछ ।

७) बैठक सम्बन्धि अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-८

कसुर र दण्ड सजाय

२४. कसुर : कसैले देहायको कुनै काम गरेमा यस ऐन बमोजिम कसुर गरको मानिने छ

क) गाउँपालिकाले तोकिदिएको समय र स्थान बाहेक अन्यत्र फोहोरमैला निष्कासन गर्ने ।

ख) फोहोरमैला लाइ कन्टेनर वा फोहोरमैला संङ्कलन केन्द्रमा राखिएको फोहोरमैला अनिधाकृत तवरले प्रयोग गर्ने ।

ग) फोहोरमैला संङ्कलन केन्द्रमा राखिएको कन्टेनर तोडफोड

गर्ने क्षेति पुर्याउन राखिएको
स्थलबाट हटाउने वा संङ्कलन
केन्द्रमा कुनै नोक्सानि पुर्याउने
।

घ) यस ऐन बमोजिम फोहोरमैला
ब्यबस्थापनको लागि प्रदान
गरीएको अनमति पत्रमा
उल्लेखित शर्तहरू उल्लङ्घन
गर्ने ।

ङ) फोहोरमैला संकलन केन्द्र
कन्टेनर वा फोहोरमैला थुपार्ने
ठाँउमा कुनै किसिमको
हानिकारख पदार्थ पाल्ने वा
राख्ने ।

च) घर कम्पाण्ड वा परीसरको
फोहोरमैला सडक वा अन्य
सार्वजनिक स्थलमा जथाभावि
राख्ने फाल्ने वा थुपार्ने ।

छ) फोहोरबाट निष्किएको
दुषितपानि वा ढल चुहाइ अन्य
ब्यक्तिको घर वा जग्गा वा

- सार्वजनिक स्थल प्रदुशित
गराउने
- झ) गाउँपालिका ले तोकेको स्थान
बाहेक जनस्वास्थ्यमा प्रतिकुल
असर पर्ने गरी सडक वाअन्य
सार्वजनिक स्थानमा कुनैपनि
किसिमको हानिकारक पोहोर
मैला राख्ने फाल्ने वा थुपार्ने ।
- ञ) रासायनिक फोहोरमैला औद्योगिक
फोहोरमैला संस्थाजन्य
फोहोरमैला वा हानिकारक
फोहोरमैला जथाभावि पाल्ने वा
निष्कासन गर्ने ।
- ट) फोहोरमैला संङ्कलन ढुवानि तथा
फोहोरमैला सिर्जना गर्ने
व्यवस्थापनमा बाधा अबरोध
- ठ) फोहोरमैला संङ्कलन ढुवानि तथा
अन्तिम निष्कासन स्थलमा
अबरोध बन्द घेराउ गर्ने वा
फोहोरमैला व्यवस्थापन

सम्बन्धि कार्यमा हडताल गर्ने
।

ड) स्रोतमै फोहोर मैला पृथकीकरण
नगरी दफा ५ को विपरित
फोहोरमैला मिसाएर निष्कासन
गर्ने

ढ) मरेको वा मारेको पशुपंक्षि र
सिनो सो को लादि, प्वाख, हड्डि
तथा माछा का कत्ला आदि
सनर्वजनिक

स्थल, सडक, गल्लि, चोकमा राखे
फाल्ने वा थुपार्ने

२५. सजाय:

सजाय तुर्माखाँद गाउँपालिका फोहोरमैला व्यवस्थापन
कार्यविधि बमोजिम हुने छ ।

२६. सेवा सुविधा रोक्का गर्न सक्ने: १) यस ऐन बमोजिम
तत्रकिएको सेवा शुल्क नबुझाउने वा बुझाउने अटेर गर्ने
ब्यक्तिलाई गाउँपालिकाले उपब्ध गराउने कुनै सेवा
सुविधाको अतिरिक्त विद्युतिय तथा टेलिफोन सेवा रोक्का
गरीदिन तथा निजको नामको घरजग्गा बिक्रि रोक्का

गर्नेको लागि सम्बन्धित निकायमा लेखि पठाउन सक्नेछ । तर यसरी लेखि पठाउनु अघि सम्बन्धित व्यक्तिलाई सो सम्बन्धमा लिखितजानकारि गराउनु पर्नेछ । (२) उपदफा (१) बमोजिम लेखि आएमा त्यस्तो सेवा सुबिधा रोक्नु सम्बन्धित निकायको कर्तव्य हुनेछ ।

२७. पुनारावेदन दिन सक्ने:

दफा २५ बमोजिम गरेको सजायको आदेश उपर वित्त नबुझ्ने पक्षले त्यस्तो आदेश भएकोमितिले ३५ दिनभित्र उजुरी दिन सक्ने छ ।

विविध

२८. स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहोरमैला ब्यबस्थापन: १) स्वास्थ्य संस्था स्थापना गर्नका लागि प्रचलित कानुन बमोजिम अनुमति दिने निकायले अनुमति दिनु पूर्व फोहोरमैला ब्यबस्थापन को उपयुक्त ब्यबस्था गरेर मात्र अनुमति दिनु पर्ने छ ।

२) उपदफा (१) बमोजिम अनुमति दिदा स्वास्थ्य संस्थाले फोहोरमैला ब्यबस्थापन सम्बन्धमा पालना गर्नु पर्ने बिशष सर्त वा कायम गर्नु पर्ने मापदण्ड समेत तोकिदिन सक्ने छ ।

२९. रासायिनिक बिषादी सम्बन्धी व्यवस्था: १) रासायिनिक बिषादिको आयात गर्दा तोकिय बमोजिमको मापदण्डको अधिनमा रहि गर्नु पर्ने छ ।

२) समयाबधि सकिएको रासायिनिक बिषादि तोकियको मापदण्डको अधिनमा रहि नष्ट गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थाको हुनेछ ।

३) गाउँपालिका मा एक फोहोरमैला ब्यबस्थापन कोष रहनेछ र उक्त कोषमा देहायका रकमहरु जम्मा गरीनेछ ।

क) दफा १६ बमोजिम प्राप्त हुने सेवा शुल्क बाफतको रकम

ख) दफा १३ बमोजिम प्राप्तहुने शुल्क रकम र रोयल्टी बाफतको रकम

ग) दफा २५ बमोजिम जरीवाना बाफत प्राप्तहुने रकम

घ) संघिय वा प्रादेशिक सरकारबाट फोहोरमैला ब्यबस्थापनका लागि प्राप्त हुने अनुदान रकम ।

ड) गाउँपालिका ले निर्णय गरि उक्त कोषमा राख्ने रकम (च) अन्तराष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय संघ संस्था वा निकायबाट फोहोरमैला ब्यबस्थापनका लागि प्राप्त हुने अनुदान र सहयोग रकम (छ) खानेपानि

सरसफाइ उपभोक्ता संस्थाबाट प्राप्त हुने रकम ।

च) अन्य कुनै स्रोत बाट प्राप्त हुने रकम ।

१) उपदफा (१) बमोजिम खण्ड (च) बमोजिम उत्तररकम प्राप्त गर्नको लागि संघिय सरकारको पुर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

२) यस दफा बमोजिम कोषको को रकम खर्च गर्दा गाउँपालिकाले आवश्यक कार्यक्रम बनाई फोहोरमैला ब्यबस्थापन कार्यमा मात्र खर्च गर्नु पर्ने छ ।

३) यसकोषको लेखा खर्च प्रक्रिया र लेखा परीक्षण सम्बन्धि ब्यबस्था गाउँपालिका को अन्य कोष सरह रहनेछ ।

३०. फोहोरमैला ब्यबस्थापनमा संलग्न सामुदायिक निकायको अभिलेख: १) गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको फोहोरमैला ब्यबस्थापनमा काम गर्न सामुदायिक संस्थाहरुको अघ्यावधिक विवरण राख्न सक्ने छ ।

२) उपदफा (१) बमोजिम राखिने विवरणमा त्यस्ता संस्थाले काम गरीरहेको क्षेत्र र प्रकृति, जनशक्ति

तथा आर्थिक तथा प्राविधिक स्रोत तथा अन्य आवश्यक विवरण समेत उल्लेख गर्न सकिने छ ।

३१. स्वीकृत लिनुपर्ने

गाउँपालिकाले कुनै विदेशि व्यक्ति संघ संस्था वा दातृ निकायबाट सहयोग लिई फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा प्रदेश / संघिय सरकारको पर्व स्वीकृत लिई गाराउनु पर्ने छ ।

३२. पुरस्कार दिन सकिने: १) फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि नबिनतम अबधारणाको विकास गर्ने त्यस्तो कार्यलाई प्रोत्साहन गर्न तथा पोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यमा योगदान गर्ने व्यक्ति वा संस्थालाई गाउँपालिकालाई सम्मान स्वरूप उपयुक्त पुरस्कार दिन सक्ने छ ।

२) यस ऐनको प्रतिकूल हुनेगरी जथाभावि फोहोरमैला मैला राख्ने थुपार्ने वा फाल्ने व्यक्तिको बारेमा प्रमाण सहित उजुरी दिने व्यक्तिलाई गाउँपालिकालाई सम्मान एवं नगद पुरस्कार समेत दिन सक्ने छ ।

३३. नियम बनाउने अधिकार

खण्ड ८) संख्या ५ तुर्माखाँद राजपत्र, भाग १ मिति २०८१।०३।२०

यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न गाउँपालिकाले आवश्यक नियम बनाई लागु गर्न सक्ने छ ।

३४. मापदण्ड वा निर्देशिका जारी गर्न सक्ने

यस ऐन अन्तरगत बनेको नियमावलीको अधिनमा रहि गाउँपालिकाले फोहोरमैला ब्यवस्थापनका लागि बेग्ला बेग्लै मापदण्ड तथा निर्देशिका बनाई जारी गर्न सक्ने छ ।

३५. प्रचलित कानून बमोजिम हुने

फोहोरमैला ब्यवस्थापन सम्बन्धि विषयमा यस ऐनमा उल्लेख भएका कुराहरुमा यसै बमोजिम र अन्य कुराहरुमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

प्रमाणीकरण मिति २०८१।०३।१३

आज्ञाले
चक्रदेव भट्ट
नि.प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत